

Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas

TSRS istorijos katedra

1. Krūvandų I kapinyno tyrinėjimų istorija	3-4
2. Kasinėjimų būdas	5
3. Tyrinėtų plotų aprašymas	6-9
4. Ploto 4 kapų aprašymas	10-12
5. Trumpos išvados	13-14
6. Krūvandų II kapinyno tyrinėjimai	15
7. Ploto 1 kapų aprašymas	16-20
8. Trumpos išvados	21-22
9. Krūvandų III kapinyno tyrinėjimai	23
10. Ploto 1 kapų aprašymas	24-26
11. Trumpos išvados	27
12. Bendrosios Krūvandų I, II, III kapinynų tyrinėjimų ir Lauksvydų k. (Kauno raj.) kapinyno tyrinėjimų išvados	28
13. Lauksvydų kapinyno tyrinėjimai	29
14. Radinių sąrašas	30-31
15. Planų ir kapų piešinių sąrašas	32

Lietuvos TSR MA Istorijos
Institutas
Archeologijos sektorius
Nr. 750

E. Jovaiša

1979 m. Krūvandų k.⁹ (Kauno raj.) kapinynų I, II, III ir Lauksvydų k.¹⁰ (Kauno raj.) kapinyno tyrinėjimų išvados

ataskaita

rusis stignis surdyta: švyro karjeras. Ištyrus plotą, kryžiai ant 1x2 80,4 m, o plotis stiegis 41,4 m (plotas) je vietoje ir 16,5 m stauriausioje vietoje. Karjere gylis 3,48 m giliausioje vietoje. Negana to, IR karjere pažastyje buvo karni balviraišiai, o V ir IV pakraščiuose yra kolonadės stulpiniai sklypai (ar. kapinyno situacijos planas).

⁹ Ar.: Lietuvos TSR archeologijos ataskaitos, I-III n. Vilnius, 1977, p. 56-57.
¹⁰ Ten pat.

1. Krūvandų I kapinyno tyrinėjimų istorija

Turinys

1. Krūvandų I kapinyno tyrinėjimų istorija 3-4
2. Kasinėjimų būdas 5
3. Tyrinėtų plotų aprašymas 6-9
4. Ploto 4 kapų aprašymas 10-12
5. Trumpos išvados 13-14
6. Krūvandų II kapinyno tyrinėjimai 15
7. Ploto 1 kapų aprašymas 16-20
8. Trumpos išvados 21-22
9. Krūvandų III kapinyno tyrinėjimai 23
10. Ploto 1 kapų aprašymas 24-26
11. Trumpos išvados 27
12. Bendrosios Krūvandų I, II, III kapinynų tyrinėjimų išvados 28
13. Lauksvydų kapinyno tyrinėjimai 29
14. Radinių sąrašas 30-31
15. Planų ir kapų piešinių sąrašas 32

rasta stipriai suardyta: žvyro karjeras išsitiesė pietryčių kryptimi net iki 80,4 m, o plotis siekia 41,4 m (plačiausioje vietoje) ir 16,5 m siauriausioje vietoje. Karjero gylis - 3,88 m giliausioje vietoje. Nėgana to, ŠR karjero pakraštyje buvo kasami bulviarūšiai, o V ir PV pakraščiuose yra kol-ukiečių skirtingi sklypai (žr. kapinyno situacijos planą).

¹ Žr.: Lietuvos TSR archeologijos atlasas. I-XIII a. pilka-pynai ir senkapiai, t.3, V., 1977, p.56-57.

² Ten pat.

Susidariusi 1. Krūvandų I kapinyno tyrinėjimų istorija

instituto Archeologijos sektoriui, ir, tikintis išsiaiškinti, ar Krūvandų kaimo (Kauno raj.) plokštinis kapinynas I yra dešiniojo Krūvandos u. kranto aukštumoje, 0,015 km į PR nuo L. Zažeckio sodybos ūkinio pastato, 0,13 km į Š nuo lauko keliuko, vedančio į plentą Vilkāja-Čekiškė. 78 m. pradėti Lauks-

vydų Krūvandų kapinynas respublikos archeologams žinomas jau nuo seno: 1934 metais, jo teritorijoje pradėjus žemės darbus, į Kauno muziejų pateko radinių iš suardytų kapų¹. Karjeru naudotasi reguliariai, bet apie 1950-1955 metus ir 6 dešimtmečio pabaigoje itin intensyviai. Vietos gyventojas L. Zažeckis tvirtino, kad tuo metu čia gausiai buvo randama žmonių griaučių, o prie jų geležinių ietigalių ir žalvarinių papuošalų. Jis taip pat nurodė ir radimvietes žvyro karjere.

Dešimtmečiais naudojant žvyro karjerą, Kauno, Vilniaus muziejuose susikaupė nemaža dirbinių, kuriuos literatūroje priimta datuoti III-V, IX-XII bei XV-XVI amžiais².

1979 metais, renkantis tyrinėjimų vietą Centrinėje Lietuvoje, buvo žvalgytas ir Krūvandų kapinynas. Jo teritorija rasta stipriai suardyta: žvyro karjeras išsitęsė pietryčių kryptimi net iki 80,4 m, o plotis siekia 41,4 m (plačiausioje vietoje) ir 16,5 m siauriausioje vietoje. Karjero gylis - 3,88 m giliausioje vietoje. Negana to, ŠR karjero pakraštyje buvo kasami bulviarūsiai, o V ir PV pakraščiuose yra kolūkiečių skirtiniai sklypai (žr. kapinyno situacijos planą).

¹ Žr.: Lietuvos TSR archeologijos atlasas. I-XIII a. pilkapynai ir senkapiai, t.3, V., 1977, p.56-57.

² Ten pat.

Susidariusi padėtis buvo žinoma Lietuvos TSR MA Istorijos instituto Archeologijos sektoriui, ir, tikintis išsiaiškinti, ar šiame kapinyne galima tikėtis kapų, 1979 m. liepos 3 - atsižvelgta į karjero konfiguraciją. Siekiant išsiaiškinti karjero 28 d.d. Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto pu vietas, P, ŠV, ŠR ir V karjero dalyse buvo išplanuoti 4 TSRS istorijos katedra tyrinėjo Krūvandų kaimo kapinynus. Tos tiriamieji plotai. Kad būtų galima tiksliau nustatyti tirtų pat ekspedicijos metu buvo užbaigti ir 1978 m. pradėti Lauksvydų k. kapinyno tyrinėjimai (žr.: E. Jovaiša, 1978 m. Lauksvydų k. (Kauno raj.) plokštinio kapinyno tyrinėjimų ataskaita, "32.06.", 1979). Kasinėjimuose dalyvavo instituto Istorijos-pedagogikos fakulteto istorijos spec. I kurso studentai, tos pačios

1. Plotas 1 - 56,4 m. į PR 145° 15' šiaurės azimuto. specialybės III k. studentas Arvydas Malonaitis, Trakų kraš-

2. Plotas 2 - 10 m į PV 192° 45' kampu. totynos muziejaus darbuotojas Artūras Baublys, kapus piešė

3. Plotas 3 - 43 m į PR 78° 15' kampu. Vilniaus dailės instituto V kurso studentai J. Raupelytė ir

4. Plotas 4 - 34,4 m į PR 170° 45' kampu. G. Jonkus, tirtųjų plotų planus sudarė G. Jonkus, kapinyno

Atnaujinto ploto viena kraštinė kas metra žymėta alfabeto situacijos planą sudarė Lietuvos TSR Inžinerinių tyrinėjimų to didžiosiomis raidėmis A, B, C ir t.t., kita - skaitmenimis instituto Kauno filialo darbuotojai. Kasinėjimų metu surinkti 1, 2, 3 ir t.t. Nuėmus velėną, plotas būdavo išlyginamas, siejant radiniai perduoti Kauno valstybiniam istorijos muziejui, visa grafinė fiksacijos medžiaga (situacijos planas, tirtųjų plotų planai, kapų piešiniai) - Lietuvos TSR MA II vo sprausyti, nufotografuoti, nupiešti (M 1:5), užnešti ant t Archeologijos sektoriui.

tirtųjų plotų planų (M 1:50). Žemėms iš plotų pašalinti naudoti neštuvai. Tokiu būdu, karjero pakraščiuose ir viduje buvo ištirti 4 plotai, ir paskutiniajame, katvirtame, plote buvo rasti 3 kapai.

Kadangi rastieji 3 kapai buvo labai suardyti, osteologinė medžiaga nebuvo vežama į VVU Medicinos fakultetą. Griausių li- kučiai surinkti ir užkasti plote 1.

2. Kasinėjimų būdas

Plotas 1

Kasinėjimų metu, planuojant tiriamuosius plotus, buvo atsižvelgta į karjero konfiguraciją. Siekiant išaiškinti kapų vietas, P, ŠV, ŠR ir V karjero dalyse buvo išplanuoti 4 tiriamieji plotai. Kad būtų galima tiksliau nustatyti tirtųjų plotų padėtį, prisirišimo tašku paimtas L. Zažeckio sodybos ūkinio pastato PR kampas (žr. situacijos plane tašką "32.06."). Taigi, šio taško atžvilgiu tiriamieji plotai planuoti šitaip:

1. Plotas 1 - 56,4 m. į PR $145^{\circ} 15'$ šiaurės azimuto.
2. Plotas 2 - 10 m į PV $192^{\circ} 45'$ kampu.
3. Plotas 3 - 43 m į PR $78^{\circ} 15'$ kampu.
4. Plotas 4 - 34,4 m į PR $170^{\circ} 45'$ kampu.)

Atmatuoto ploto viena kraštinė kas metra žymėta alfabeto didžiosiomis raidėmis A, B, C ir t.t., kita - skaitmenimis 1, 2, 3 ir t.t. Nuėmus velėną, plotas būdavo išlyginamas, siekiant rasti kapų duobių kontūrus. Visame tirtame plote žemė buvo skutama iki nejudinto grunto. Atidengus kapus, jie buvo aprašyti, nufotografuoti, nupiešti (M 1:5), užnešti ant tirtųjų plotų planų (M 1:50). Žemėms iš plotų pašalinti naudoti neštuvai. Tokiu būdu, karjero pakraščiuose ir viduje buvo ištirti 4 plotai, ir paskutiniajame, katvirtame, plote buvo rasti 3 kapai.

Kadangi rastieji 3 kapai buvo labai suardyti, osteologinė medžiaga nebuvo vežama į VVU Medicinos fakultetą. Griaučių likučiai surinkti ir užkasti plote 1.

3. Tyrinėtų plotų aprašymas

Plotas 1

Plotas 2 išplanuotas ŠV karjero pakraštyje, 10 m į PV

192° 45' Plotas 1 išplanuotas P karjero pakraštyje, 56,4 m į PR 145° 15' kampu nuo L. Zažeckio sodybos ūkinio pastato PR kam-
po (žr. situacijos planą). Plotas 1 orientuotas V-R kryptimi, kur ilgis siekė 15 m, plotis - Š-P kryptimi - 5 m.

medži Nuėmus šioje vietoje vešlią velėną, atsidengė su žvyru maišytas smėlis. 15-20 cm gylyje išlyginus žemės sluoksnį, kapų duobių kontūrai nebuvo rasti: nesimatė jų ir toliau gilinant plotą 1. Pasiekus 1,6 m gylių, žemė tapo drėgna ir klampi (nuo čia pat tekančios Krūvandos karjero pagrinde net ir vasarą telkšo balos). Šiame gylyje visame plote vyravo smėlis su stambiais žvyro intarpais. Tokiu būdu, teko konstatuoti, kad ištirtame plote 1 archeologinių laikų kapų ar sienų niekada nebūta. Tiesa, P tirtąjo ploto sienoje nuo pat žemės paviršiaus iki 0,4-0,6 m gylio išsiskyrė tamsios žemės sluoksnis su XIX a. pabaigos-XX a. pradžios keramika. Tai, matomai, apie 0,04 km piečiau nuo ploto buvusios sodybos liekanos, kurios likę tik žole apaugę pamatai.

Plotas 2

Plotas 2 išplanuotas ŠV karjero pakraštyje, 10 m į PV - 192°45' kampu nuo L. Zažeckio sodybos ūkinio pastato PR kam- po (žr. situacijos planą). Plotas 2 orientuotas V-R kryptimi, kur ilgis siekė 6 m, plotis Š-P kryptimi - 3 m. Plotą labiau išplėsti viena ar kita kryptimi neleido aplink augę stambūs medžiai ir bulvėmis apsodintas skirtinis sklypas. Nuėmus menką velėną, atsidengė ištisinis žvyras, kuria- me pynėsi gausybė medžių šaknų. Gilinant ir skutant plotą, 2 m kapų duobių kontūrų nerasta. 1,6 m gylyje nuo žemės pavir- šiaus pasirodė pirmieji akmenys. Pilnai juos atpreparavus, 2, 2,0 m gylyje, pasirodė, kad tiriamasis plotas ištisai nusė- tas įvairių dydžių lauko akmenimis. Matomai, šiame gylyje glūdi dar ledynmečių sustumtieji akmenys.

Ištirtame plote 2 archeologinių laikų kapų ar senienu nerasta.

Plotas 3 4 kapų aprašymas

Plotas 3 išplanuotas ŠR karjero dalyje. Šis plotas tir-
tas pačiame karjere, aukščiausioje jo vietoje, ten, kur tarp
dviejų įgilinimų yra susidariusi "kupra" (žr. situacijos pla-
ną). Tuo norėta įsitikinti, ar neliko karjero teritorijoje
neliestų kapų. patikrinti skirtinių sklypų pakraštį, kur žmo-
niu Plotas 3 yra 43 m į PR 78°15' kampu nuo L. Zažeckio so-
dybos ūkinio pastato PR kampo. Plotas 3 orientuotas ŠR-PV
kryptimi, kur jo ~~plotis~~is siekė 5 m, plotis ŠV-PR kryptimi - 2 m.
Tiriamą plotą vietoje praktiškai velėnos nebuvo, ir
nuo pat žemės paviršiaus prasidėjo žvyro, analogiško plote 2,
sluoksnis. Jau 0,5 m gylyje tapo aišku, kad tai vienalytis
žvyras, o 0,8 m gylyje tyrinėjimai šioje vietoje buvo užbaig-
ti. Ištirtame plote buvo smėlis su molio priemaišo-
mis. Ištirtame plote 3 archeologinių laikų kapų ar senienų
nerasta. m gyly, iš molio prasisunkė vanduo. Kita žemės sudė-
tis į šiaurę nuo skaitmens "6": čia buvo žvyras, kurio sluoks-
niuose ir rasti kapų likučiai. 0,5 m gylyje nuo žemės pavir-
šiaus, kv. A12,13,14, B12,13, C13,14 buvo aptiktas telefono
kabelis. aptikti kaptai. Keokolas žmogaus ovalas ir stas-
bus aptiktas žandikaulis leidžia manyti, kad čia buvo palai-
dotas vyras. Ištirtame plote 3 aptiktas žmogaus kaulas
ir kaulas prie mirusiojo griaučių nei dirbinių, nei orkan-
nės medžiagos nerasta. Jų nerasta ir tikrintant kape dugną
dugną.

Plotas 4 4 kapų aprašymas

Suardytas vyro (?) kapas 1

Plotas 4 išplanuotas PV karjero pakraštyje, 34,4 m į PR $170^{\circ}45'$ kampu nuo L. Zažeckio sodybos ūkinio pastato PR kampo (žr. situacijos planą). Plotas 4 orientuotas Š-P kryptimi, kur ilgis siekė 15 m, plotis V-R kryptimi - 3 m. Šiuo plotu buvo siekiama patikrinti skirtinių sklypų pakraštį, kur žmonių pasakojimu buvo randama žalvarinių dirbinių. Tiriamojo ploto R kraštinė P-Š kryptimi žymėta skaitmenimis 1,2,3...15, o P kraštinė R-V kryptimi - didžiosiomis raidėmis A,B,C. Vėliau, preparuojant kapą 2, V sienoje padarytas 2x2 m dydžio "langas". Nuėmus velėną ir išlyginus plotą, 0,3 m gylyje atsidenė nevienalyčiai žemės sluoksniai: pietų-šiaurės kryptimi iki skaitmens "6" tirtame plote buvo smėlis su molio priemaišomis. Skutant plotą, smėlis darėsi vis molingesnis, ir, pasiekus 1,06 m gylį, iš molio prasisunkė vanduo. Kita žemės sudėtis į šiaurę nuo skaitmens "6": čia buvo žvyras, kurio sluoksniuose ir rasti kapų likučiai. 0,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. A12,13,14, B12,13, C13,14 buvo aptiktas telefono kabelis, nustatyti sunku. Kaukolės smegeninės ovalas ir stambus apatinis žandikaulis leidžia manyti, kad čia buvo palaidotas vyras. Jų nerasta ir tikrinant kapo duobės dugną. Jų nerasta ir tikrinant kapo duobės dugną.

4. Ploto 4 kapų aprašymas

Suardytas vyro (?) kapas 1

0,53 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. C 7, atsidengė 0,3 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. A 10 buvo atidengta sukiuždyta žmogaus kaukolė. Kapo duobės kontūras iš aplinkinės žemės neišsiskyrė.

0,48 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. A 10, B 11, atsidengė suardyti žmogaus griaučiai. Mirusiojo griaučių likę tik fragmentai: smarkiai sužalota kaukolė (suardyta veidinė dalis, suskaldyta smegeninė), rankų kaulai suardyti liko (pirmykštėje būsenoje likę tik žastikauliai ir paskiros dilbio dalys), kojų kaulų likę taip pat tik kelios dalys. Kiek geriau išlikusi krūtinės lastos ir raktikaulių sritys.

Sumestų kojų kaulų pabaigoje, ten, kur turėjo būti kojūgalis, rastas trikampo formos akmuo. Jo dydis – 19x15x10 cm. kelių – 18 cm.

Sprendžiant iš likusių kaulų, mirusysis buvo palaidotas aukštiekninkas, galva pakrypusi į dešinę pusę ir viršūgalviu nukreipta į PR 116° kampu. Griaučių ilgis galėjo būti 1,73 m, plotis ties petikauliais – 0,36 m. Mirusiojo lytinį priklausomumą nustatyti sunku. Kaukolės smegeninės ovalas ir stambus apatinis žandikaulis leidžia manyti, kad čia buvo palaidotas vyras.

Įkapės: prie mirusiojo griaučių nei dirbinių, nei organinės medžiagos nerasta. Jų nerasta ir tikrinant kapo duobės dugną.

Suardytas kapas 2

0,53 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. C 7, atsiden-
gė sukiuždytos kaukolės viršūgalvis. Kapo duobės kontūras
iš aplinkinės žemės neišsiskyrė.

0,68 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. C 7, D 7,8,
E 8, atsiden-^{gė} suardyti žmogaus griaučiai. Mirusiojo griaučiai labai suardyti: kaukolė sukiuždy-
ta ir sudaužyta, rankų, stuburo slankstelių, šonkaulių li-
kė paskiri fragmentai. Geriau ir pirmykšteje būsenoje išliko
kairiosios kojos kaulai, dešinėsios liko tik blauzdikaulis.
Sprendžiant iš likusių kaulų, mirusysis buvo palaido-
tas aukštiekninkas, galva viršūgalviu nukreipta į PR 105°
kampu, ištiestomis ^{Kam-81}kojomis. Išlikusių griaučių ilgis nuo
blauzdikaulių pabaigos iki viršūgalvio - 1,5 m, atstumas
tarp kelių - 18 cm.

Abipus mirusiojo griaučių rasti du nedideli lauko ak-
menys. Vienas jų, 18x15x10 cm dydžio, buvo padėtas kairėje
mirusiojo pusėje, prie pat šlaunikaulio galvutės. Antras,
15x13x9 cm dydžio, padėtas dešinėje mirusiojo pusėje, ten,
kur turėjo būti mirusiojo žastikaulio pabaiga.

Įkapės: prie mirusiojo griaučių nei dirbinių, nei orga-
ninės medžiagos liekanų nerasta. Jų nerasta ir tikrinant ka-
po duobės dugną.

Paauglio kapas 3

1979 m. Krūvandu I kapinyno teritorijoje iširtas 152 m² 1,05 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. B 8, C 8,9, uka-atsidengė paauglio griaučiai. Kapo duobės kontūras iš aplinkinės žemės neišsiskyre.

Mirusiojo griaučiai išlikę neblogai: tik kaukolės veidinė dalis rasta sunaikinta, o smegeninė - sukniuždyta. Griaučių ilgis - 1,16 m, plotis ties petikauliais - 0,25 m, ties alkūnkauliais - 0,22 m.

Mirusysis buvo palaidotas aukštiekninkas, galva kiek pakreipta į dešinę ir viršūgalviu nukreipta į PR 126° kampu. Dešinioji ranka sulenkta smailiu kampu, ir dilbio kaulai, matyt, buvo padėti ant krūtinės kaulų. Kairioji ranka buvo sulenkta labai smailiu ^{kampanu}, ir dilbio kaulai rasti beveik lygiagrečiai su žastikauliais. Kojos ištiestos, atstumas tarp kelių 5 cm.

Įkapės: tarp kairiojo dubenkaulio ir kairiojo šlaunikaulio galvutės buvo rastas geležinis smeigtuko (?) sunykęs fragmentas. Imant jį iš kapo, geležis sutrupėjo.

Tikrinant kapo duobės dugną, nei radinių, nei organinės medžiagos liekanų nerasta.

Apibendrinant Krūvandu kapinyno (I) tyrinėjimus, galima teigti, kad čia būta nedidelio, analogiško Lauksvydams, kapinyno, kuris visiškai sunaikintas, imant žvyrą. Tuo tarpu nusakyti, kiek buvo kapų, kada jie palaidoti negalime. Tačiau kasinėjimų metu į akis krito viena keista aplinkybė. Tyrinėjimai rodė, kad kapinynas buvo nedidelis, įtikima, kad buvo laidota II-IV a., o tuo tarpu muziejuose esanti medžiaga datuo-

5. Trumpos išvados

kažkokia painiava. Avrodo, kad vietiniai gyventojai, išeik-
dami 1979 m. Krūvandų I kapinyno teritorijoje ištirtas 152 m²
žemės plotas, kur plote 4 atidengti 3 nedegintų mirusiųjų ka-
pai. Kapai 1,2 suardyti, geriau išlikęs paauglio kapas 3. Ly-
tinį kapų priklausomumą nustatyti nebuvo galima: atrodo, kad
kape 1 buvo palaidotas vyras.

Ištirtoje kapinyno dalyje mirusieji laidoti 0,48-1,05 m
gylyje, pasaulio šalių atžvilgiu visi orientuoti PR kryptimi
atitinkamai 116°, 105°, 126° kampu. Kapų duobių kontūrai neiš-
ryškėjo nė viename iš tirtųjų kapų. Nerasta čia ir karstų lie-
kanų. Osteologinė medžiaga išlikusi blogai, ir mes negalime
tiksliau apibūdinti mirusiųjų padėties laidojimo metu. Kiek
aiškesnė paauglio kapo 3 griaučių padėtis.

Tirtųjų kapų tarpe rasta tik viena įkapė: geležinis laz-
delinis (?) smeigtukas paauglio kape 3.

Krūvandų I kapinyno tyrinėjimai, kaip matome, buvo kompli-
kuoti. Rasta tik trijų palaidojimų grupė PV karjero pakrašty-
je. Nustatyti palaidojimų amžių nėra galimybės. Tačiau norėtusi
čia pateikti tam tikras prielaidas. Esama šiokių tokių netie-
sioginių rodiklių, kurie leistų manyti, kad tai ankstyvi,
III-IV a., kapai. Visų pirma, prie suardytų griaučių buvo ak-
menys, kas yra dažnas reiškinys Centrinės Lietuvos II-IV a. ka-
pinynuose. Antras, menkesnis, rodiklis - smeigtuko likučiai.

Apibendrinant Krūvandų kapinyno (I) tyrinėjimus, galima
teigti, kad čia būta nedidelio, analogiško Lauksvydams, kapi-
nyno, kuris visiškai sunaikintas, imant žvyrą. Tuo tarpu nus-
sakyti, kiek buvo kapų, kada jie palaidoti negalime. Tačiau
kasinėjimų metu į akis krito viena keista aplinkybė. Tyrinėji-
mai rodė, kad kapinynas buvo nedidelis, įtikima, kad buvo lai-
dota II-IV a., o tuo tarpu muziejuose esanti medžiaga datuo-

kažkokia painiava. Atrodo, kad vietiniai gyventojai, įteikdami radinius, nemokėjo tiksliai nusakyti radimo vietos ir pasitenkino bendru pasakymu "Krūvanduose". Prie Krūvandų I, dešiniojo prielaidos rodė, kad Krūvanduose be šio, Krūvandos u. dešiniojo kranto kapinyno, buvo ir kitos laidojimo vietos. Ieškant tokių vietų ir buvo atrastas iki tol nežinomas kapinynas, gavęs Krūvandų II kapinyno pavadinimą. Šios aukštumos centre buvo atmatuotas bandomasis plotas 1. Jis orientuotas R-V kryptimi ir siekė 10 m ilgio, o Š-P kryptimi - 5 m. Tyrinėjimų eigoje V ploto siena buvo pratęsta P kryptimi dar 10 m, o į plotį V-R kryptimi - 2 m. Tyrinėjant kapa 3, P sienoje buvo padarytas 1x1 m "langas" (žr. ploto planą). Tirtą plotą 1 V siena P kryptimi buvo žymėta didžiosiomis raidėmis A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, o Š siena V kryptimi skaitmenimis 1, 2...10. Tokiu būdu, buvo tiriamas 71 m² žemės plotas. Tyrinėtame plote 1 buvo molingas smėlis, o kv. B 1-4, C 1-4, D 1-4, E 1-5 gilėjant jis virsdavo moliu, ir, pasiekus 1,4 m gyli, prasiskendė vanduo. Kvadratuose H 9, 10, I 9, 10, J 9, 10, K 9, 10, L 9, 10, M 9, 10, N 9, 10, O 9, 10 žemės sudėtis buvo analogiška aukščiau aprašytajai, ir, pasiekus 0,55 m gyli, tyrinėjimai šiuose kvadratuose buvo nutraukti. Kvadratuose A 1-10, 0,3 m gylyje, buvo atidengtas drenazio vamzdžio kanalo kontūras, buvęs 0,5 m pločio. Plote 1 rastieji kapai koncentravosi kvadratuose C 5-10, D 5-10, E 7-10, F 8-10, G 9-10.

6. Krūvandų II kapinyno tyrinėjimai

Krūvandų II kapinynas yra 0,152 km į P nuo Krūvandų I, dešinėje pusėje kaimo keliuko, vedančio į plentą Vilkija-Čekiškė, apie 0,05 km į PV nuo R. Vosyliaus namo.

Kapinynas yra nemažoje aukštumoje, kurios masyvas tęsiasi iš V į R (kalvoje tyrinėjimų metu buvo auginamas mišinys). Šios aukštumos centre buvo atmatuotas bandomasis plotas 1. Jis orientuotas R-V kryptimi ir siekė 10 m ilgio, o Š-P kryptimi - 5 m. Tyrinėjimų eigoje V ploto siena buvo pratęsta P kryptimi dar 10 m, o į plotį V-R kryptimi - 2 m. Tyrinėjant kapą 3, P sienoje buvo padarytas 1x1 m "langas" (žr. ploto planą). Tirtą plotą 1 V siena P kryptimi buvo žymėta didžiosiomis raidėmis A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, o Š siena V kryptimi skaitmenimis 1, 2...10. Tokiu būdu, buvo tiriamas 71 m² žemės plotas.

Tyrinėtame plote 1 buvo molingas smėlis, o kv. B 1-4, C 1-4, D 1-4, E 1-5 gilėjant jis virsdavo moliu, ir, pasiekus 1,4 m gyli, prasisunkė vanduo. Kvadratuose H 9,10, I 9,10, J 9,10, K 9,10, L 9,10, M 9,10, N 9,10, O 9,10 žemės sudėtis buvo analogiška aukščiau aprašytajai, ir, pasiekus 0,55 m gyli, tyrinėjimai šiuose kvadratuose buvo nutraukti. Kvadratuose A 1-10, 0,3 m gylyje, buvo atidengtas drenažo vamzdžio kanalo kontūras, buvęs 0,5 m pločio. Plote 1 rastieji kapai koncentravosi kvadratuose C 5-10, D 5-10, E 7-10, F 8-10, G 9-10.

Įkapės: vidinėje apatinio žandikaulio pusėje buvo rasta žalvarinė įvija. Ji, matomai, čia atsirado, kai buvo pajudinta kaukolė ir, be abejonės, priklausė pakausio įvijai. Prie šios įvijos rasti organiniai padėjimai.

7. Ploto 1 kapų aprašymas viršų, rasta žalvarinė apyrankė stovėjančiais daugiakampiais galais.

Moters kapas 1

Istriškai stuburo slankstelių, kojos ir dešinę kapo pusę ir 0,5 m 0,37 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. C 5, atsiden- gė sukiuždytas kaukolės viršūgalvis. Kapo duobės kontūras iš aplinkinės žemės neišsiskyrė.

0,48 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. C 5,6, D 5, atsi- dengė gerai išlikę moters griaučiai (išskyrus kaukolę, kurios veidinės dalies visai nėra, o smegeninė sutraiškita). Jų il- gis - 1,7 m, plotis ties alkūnkauliais - 0,43 m.

Mirusioji palaidota aukštiekninka, atrodo, galva buvo pakreipta į dešinę pusę ir viršūgalviu nukreipta į PR 135° kampu. Dešinėsios rankos kaulai ištiesti, ir pirštakauliai randasi viename lygyje su dubenkaulio pabaiga. Kairiosios rankos kaulai buvo taip pat ištiesti, o pirštakauliai rasti ant šlaunikaulio galvutės. Kojos ištiestos, tačiau dešinio- ji buvo kiek sulenкта ir paversta ant šono. Pėdos kaulai rodo, kad pėda buvusi nulenкта žemyn. Atstumas tarp kelių - 16 cm. Mirusioji buvo palaidota ne horizontalioje padėtyje: jos kojų kaulai buvo rasti 0,37 m gylyje, o kaukolė - 0,48 m gylyje.

Preparuojant kapą, kairiojo šlaunikaulio išorinėje pu- sėje pastebėti du medžio anglių lizdai. Jie buvo ovalo formos, tačiau nevienodo dydžio: 10x7 cm ir 8x5 cm. Be šių lizdų, kai- riosios kojos kelio srityje buvo randami ir pavieniai medžio angliukai.

Įkapės: vidinėje apatinio žandikaulio pusėje buvo rasta žalvarinė įvija. Ji, matomai, čia atsirado, kai buvo pajudin- ta kaukolė ir, be abejonės, priklausė pakaušio įvijai. Prie šios įvijos rasti organinės medžiagos fragmentai. Ant kairio-

sios rankos dilbio kaulų pabaigos, galais į viršų, rasta žalvarinė apyrankė storėjančiais daugiakampiais galais.

0,6 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. D 8,9, E 8,7. Istrižai stuburo slankstelių, kojele į dešinę kapo pusę ir atidengta kapo duobės kontūras. Jis buvo 2,45 m ilgio ir 0,5 m nuo apatinio žandikaulio rasta žalvarinė skliutakojė 0,65 m pločio, pailga. PR jo kampas užapvalintas smailės-segė. Ant kairiosios rankos pirštų kaulų, kurie buvo ant šlaunikaulio galvutės, rastas žalvarinis įvijinis žiedas platus ŠV-PR kryptimi. Jis žemės paviršius buvo atidengta bedrė.

0,6 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. D 8,9, E 8,7. Preparuojant kapą, ŠV kapo duobės pusėje rasti du be tvarkos sumesti lauko akmenys, 22x12x7 cm ir 12x7x6 cm dydžio. medžiagos liekanų nerasta.

Vienas akmuo, 13x10x6 cm dydžio, rastas duobės viduryje. Trijų akmenų grupė, 10x10x5 cm, 8x7x12 cm, 5x5x5 cm dydžio, rasta PR kapo duobės gale. 1,55 m nuo PR kapo duobės krašto, prie ŠR sienos rastas medžio anglių lizdas. Jis buvo beveik apskritimo formos, 18x15 cm dydžio. Darant jo pjūvį, paaiškėjo, kad lizdas nesiaurėja ir tęsiasi 12,5 cm.

0,72 m gylyje nuo žemės paviršiaus pasirodė be tvarkos sumesti kaulai.

0,95 m gylyje nuo žemės paviršiaus buvo atidengta be jokios tvarkos, 0,9x0,5 m plote, sumesta kaulų krūva. Čia rasti dubenkaulio, šlaunikaulių, raktikaulių fragmentai. Kai kurie kaulai labai pažeisti, ypač raktikauliai ir pirštų kaulai. Kaukolės šioje kaulų krūvoje nerasta.

Atidengus ir preparuojant kapą, į akis krito viena detalė: kapo duobė labai tvarkinga, gal tik ilgesnė, negu įprasta. Kapas, tuo tarpu, apiplėštas, ir kaulai, nuėmus nuo jų vertingesnius papuošalus, buvo sumesti į duobę. Atrodo, kad kapą plėšė tais laikais, kai dar buvo likę išoriniai žynėkliai.

Įkapės: preparuojant kaulus, tarp jų buvo rasti žalvarinio įvijinio, analogiško kape 1 rastajam, žiedo fragmentai, gintarinis dvigubo nupjautokugio formos karolis ir žalvarinės

Suardytas Kapas 2

0,6 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. D 8,9, E 8,7, atsidengė kapo duobės kontūras. Jis buvo 2,45 m ilgio ir 0,65 m pločio, pailgas, PR jo kampas užapvalintas smailesniu kampu, o ŠV - bukesniu. Kapo duobės kontūras orientuotas ŠV-PR kryptimi. Preparuojant kapą, ŠV kapo duobės pusėje rasti du be tvarkos sumesti lauko akmenys, 22x12x7 cm ir 12x7x6 cm dydžio. Vienas akmuo, 13x10x6 cm dydžio, rastas duobės viduryje. Trijų akmenų grupė, 10x10x5 cm, 8x7x12 cm, 5x5x5 cm dydžio, rasta PR kapo duobės gale. 1,55 m nuo PR kapo duobės krašto, prie ŠR sienos rastas medžio anglių lizdas. Jis buvo beveik apskritimo formos, 18x15 cm dydžio. Darant jo pjūvį, paaiškėjo, kad lizdas nesiaurėja ir tęsiasi 12,5 cm.

0,72 m gylyje nuo žemės paviršiaus pasirodė be tvarkos sumesti kaulai.

0,95 m gylyje nuo žemės paviršiaus buvo atidengta be jokios tvarkos, 0,9x0,5 m plote, sumesta kaulų krūva. Čia rasti dubenkaulio, šlaunikaulių, raktikaulių fragmentai. Kai kurie kaulai labai pažaliavę, ypač raktikauliai ir pirštų kaulai. Kaukolės šioje kaulų krūvoje nerasta.

Atidengus ir preparuojant kapą, į akis krito viena detalė: kapo duobė labai tvarkinga, gal tik ilgesnė, negu įprasta. Kapas, tuo tarpu, apiplėštas, ir kaulai, nuėmus nuo jų vertingesnius papuošalus, buvo sumesti į duobę. Atrodo, kad kapą plėšė tais laikais, kai dar buvo likę išoriniai žymekliai.

Įkapės: preparuojant kaulus, tarp jų buvo rasti žalvarinio įvijinio, analogiško kape l rastajam, žiedo fragmentai, gintarinis dvigubo nupjauto kūgio formos karolis ir žalvarinės

Suardytas kapas 3

0,6 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. E 9,10, F 9,10, atsidengė kapo duobės kontūras. Kapo duobė buvo pailgos, užapvalintais galais formos, 1,92 m ilgio ir 0,65 m pločio. Ji orientuota ŠV-PR kryptimi.

0,95 m gylyje nuo žemės paviršiaus buvo atidengta nedidelė kaulų krūva. Kaukolės, kaip ir kape 2, nerasta. Iš šio kapo buvo apiplėštas. Kai kurie kaulai stipriai pažaliavę.

Įkapės: preparuojant kaulų krūvelę, rastas žalvarinės kniedės fragmentas ir kelios žalvarinės grandelės.

Mustatyti mirusiojo palaidojimo padėtį sunku. Tačiau likę kojų kaulai leidžia manyti, kad mirusysis buvo palaidotas panašiai, kaip ir kape 1. Ypač panašiai dešiniojos kojos padėtis, kuri taip pat buvo sulenkta, o pėda nuleista šonyn. Sprendžiant iš kaulų, mirusysis buvo palaidotas galva į ŠV 115° kampu. Padėtis panašiana: ji pastebėta to pat kapo apyje. Įkapės: išilgai kapo ašies, prie kairiojo šlaunikaulio galvutės buvo pastebėtas geležinio peilio kontūras. Geležis visiškai sunykusi, ir peilio paimti nepavyko. Preparuojant kapo vietą, buvo randami be tvarkos sumesti geležies fragmentai, žalvarinių grandelių dalys, du gintarinai karoliai, vienas iš jų suskilęs.

Suardytas kapas 4

0,6 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. F 9,10, G 9,10, atsidengė kapo duobės kontūro dalis. Kapo duobė orientuota ŠV-PR kryptimi, išliko jos tik PR kontūras. Kapo duobė buvo pailga, užapvalintais galais. nustatyti buvo galima tik kapui 1 – 0,95 m gylyje nuo žemės paviršiaus atsidengė suardyto kapo likučiai: pirmykšteje vietoje likę kairiosios kojos kaulai ir dešinėsios blauzdikaulis bei padikauliai. Apie 0,5 m į ŠV nuo šių kaulų rastas kryžmos kaulas. Visų kitų kaulų kape nerasta: jis perkastas ŠV dalyje ir apiplėštas. Nustatyti mirusiojo palaidojimo padėtį sunku. Tačiau likę kojų kaulai leidžia manyti, kad mirusysis buvo palaidotas panašiai, kaip ir kape 1. Ypač panaši dešinėsios kojos padėtis, kuri taip pat buvo sulenkta, o pėda nuleista žemyn. Sprendžiant iš kaulų, mirusysis buvo palaidotas galva į ŠV 115° kampu. padėtis nenaujiena: ji pastebėta to pat kapinyne Įkapės: išilgai kapo ašies, prie kairiojo šlaunikaulio galvutės buvo pastebėtas geležinio peilio kontūras. Geležis visiškai sunykusi, ir peilio paimti nepavyko. Preparuojant kapo vietą, buvo randami be tvarkos sumesti geležies fragmenteliai, žalvarinių grandelių dalys, du gintarinai karoliai, vienas iš jų suskilęs. Ivarinė lankinė skliutakojė segė mūsų literatūroje, paprastai, datuojama VII amžiumi. Tokį dataviną patvirtina ir vėlyvojo tipo apyrankė storėjančiais daugia-kampiais galais. Suardytų kapų amžius turėtų būti tas pats: kapuose 2,3 rastieji žiedai konstrukcija ir puošybinais elementais analogiškai kape 1 rastajam.

Šiame kapinyne, kaip ir Krūvandų I, Lauksvydų kapinyne, stebime tą patį pasikartojantį reiškinį: Mirusieji pa-

tuma. Norint surašyti 8. Trumpos išvados reikėtų atidengti milžiniška plotas. Bet ir tai, kaip parodė praktika, gali būti 1979 m. Krūvandų II kapinyno tyrinėjimų metu ištirtas be rezultatu.

71 m² žemės plotas, kur plote 1 atidengti 4 nedegintų mirusiųjų kapai. Kapai 2,3,4 visiškai suardyti, kapas 1 išlikęs geriau. Lytinę priklausomumą nustatyti buvo galima tik kapui 1 - čia buvo palaidota moteris.

Ištirtoje kapinyno dalyje mirusieji laidoti 0,48-0,95 m gylio duobėse, pasaulio šalių atžvilgiu orientuoti galvomis į PR (kapas 1) ir ŠV (kapas 4). Kapų duobės išryškėjo kapuose 2,3,4, tačiau užfiksuoti dydžiai nėra autentiški (kapai, kaip paaiškėjo, apiplėšti). Karstų liekanų čia nepastebėta. Mirusiųjų palaidojimo padėtį nustatyti pavyko tik kape 1. Moteris buvo palaidota aukštelninka, rankos buvo ištiestos ir priglaustos prie šonų. Įdomi kojų padėtis: kairioji koja ištiesta, o dešinioji truputį sulenkta ir pėda nuleista žemyn. Tokia kojų padėtis nenaujiena: ji pastebėta to pat kapinyno kape 4 ir Lauksvydų kapinyno vyro kape 19.

Apie darbo įrankių ir ginklų padėtį kalbėti negalima: jų nerasta. Išimtis - peilio žymės kape 4 kairiojo dubens srityje.

Kapinyno amžių nustatyti leidžia kapo 1 papuošalai ir aprangos reikmenys: žalvarinė lankinė skliutakojė segė mūsų literatūroje, paprastai, datuojama VII amžiumi. Tokį datavimą patvirtina ir vėlyvojo tipo apyrankė storėjančiais daugiakampiais galais. Suardyto kapų amžius turėtų būti tas pats: kapuose 2,3 rastieji žiedai konstrukcija ir puošybinais elementais analogiškai kape 1 rastajam.

Šiame kapinyne, kaip ir Krūvandų I, Lauksvydų kapinyuose, stebime tą patį pasikartojantį reiškinį: Mirusieji pa-

tuna. Norint surasti kapinyno seką, reikėtų atidengti milžinišką plotą. Bet ir tai, kaip parodė praktika, gali būti be rezultatu.

no esančioje gretinoje aukštumoje, kuri V kraštu šliejasi prie veikiančių Krūvandų kaimo kapinų. Šios aukštumos, kaip ir pirmosios, nasyvas tęsiasi iš V į R.

Kultūros paminklų apsaugos organai šioje aukštumoje išskyrė 20x30 m plotą, kuris pažymėtas stulpeliais. Klausinant vietinius gyventojus apie šią aukštumą, jie papasakojo, kad čia dažnai išariami žmonių kaulai, o prie jų ir žalvariniai dirbiniai, kaip jie kad teigė "šarvai", apyrankės, geležinės ietys ir t.t. Žvalgant kapinyno teritoriją, visame plote buvo susiduriama su stambesniais ar smulkesniais žmonių griaučių fragmentais (dubenkauliai, šlaunikauliai, galvinių kaulų dalys). Aiškūs kapinyno požymiai, žmonių parodymai, o ir tai, kad muziejuose yra senienų iš Krūvandų, datuojamų XV-XVI a., paskatino čia ištirti bandomąjį plotą.

Tyrinėjimui buvo pasirinkta saugojimui išskirtos aikštelės V dalis, kur ir atmatuotas bandomasis plotas 1. Jis orientuotas R-V kryptimi ir siekė 5 m ilgio, o Š-P kryptimi 3 m. Tyrinėtame plote 1 Š siena žymėta skaitmenimis 1...5, o V – didžiosiomis raidėmis A,B,C. Visame tyrinėtame plote 1 buvo smėlis, kuriame ir rasti 3 griautiniai palaidojimai.

9. Krūvandų III kapinyno tyrinėjimai

Krūvandų III kapinynas yra į P nuo Krūvandų II kapinyno esančioje gretimose aukštumoje, kuri V kraštu šliejasi prie veikiančių Krūvandų kaimo kapinių. Šios aukštumos, kaip ir pirmosios, masyvas tęsiasi iš V į R.

Kultūros paminklų apsaugos organai šioje aukštumoje išskyre 20x30 m plotą, kuris pažymėtas stulpeliais. Klausinė-vaiko griaučiai. Pirmykšteje vietoje liko griaučiai iki dujant vietinius gyventojus apie šią aukštumą, jie papasakojo, kad čia dažnai išariami žmonių kaulai, o prie jų ir žalvata). Likusių griaučių ilgis - 0,5 m, plotis ties petikauliais - 0,18 m. geležinės ietys ir t.t. Žvalgant kapinyno teritoriją, visame plote buvo susiduriama su stambesniais ar smulkesniais žmonių griaučių fragmentais (dubenkauliai, šlaunikauliai, smegeninės dalys). Aiškūs kapinyno požymiai, žmonių parodymai, o ir tai, kad muziejuose yra senienų iš Krūvandų, datuojamų XV-XVI a., paskatino čia ištirti bandomąjį plotą.

Tyrinėjimui buvo pasirinkta saugojimui išskirtos aikštelės V dalis, kur ir atmatuotas bandomasis plotas 1. Jis orientuotas R-V kryptimi ir siekė 5 m ilgio, o Š-P kryptimi 3 m. Tyrinėto ploto 1 Š siena žymėta skaitmenimis 1...5, o V - didžiosiomis raidėmis A,B,C. Visame tyrinėtame plote 1 buvo smėlis, kuriame ir rasti 3 griautiniai palaidojimai.

10. Ploto 1 kapų aprašymas

0,3 m gylyje suardytas vaiko kapas 1 kv. A 3, atsidengė kaukolės viršugalvis. Kapo duobės kontūras iš aplinkinės

0,2 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. C 3, atsidengė žemės neišsiskyre.

sukiuždyta vaiko kaukolė. Kapo duobės kontūras iš aplinkinės

0,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. A 3, B 2,3, atsidengė žemės neišsiskyre.

dengė gerai išlikę vyro griaučiai. Jų ilgis - 1,81 m, plotis

0,35 m gylyje nuo žemės paviršiaus atsidengė suardyti ties petikauliais - 0,38 m, ties alkūnkauliais - 0,43 m.

vaiko griaučiai. Pirmykšteje vietoje liko griaučiai iki du-

busys palaidotas aukštiekninkas, galva kiek susvi-

bens (kaukolės vaidinė dalis neišliko, o smegeninė sukriuždy-

rusi ir kairę pusę ir viršugalviu nukreipta į ŠV 110° kampu.

Dešinioji ranka kiek atnėsta, sulenkta buku, 140° kampu,

0,18 m.

ir pirštakauliai rasti ant dešiniojo dubens. Kairioji ranka

Sprendžiant iš likusių griaučių, vaikas buvo palaido-

taip pat sulenkta buku, 165° kampu, ir dilbio kauliai sie-

tas aukštiekninkas, galva kiek pakreipta į dešinę ir viršū-

kia kairę viršūnę. Kojos ištiesios, atstumas tarp ke-

galviu nukreipta į ŠV 128° kampu. Dešinėsios rankos padėtis

neaiški, o kairioji ranka sulenkta 90° kampu, ir dilbio kau-

lai rasti padėti skersai stuburo kaulų.

Įkapės: prie mirusiojo griaučių nei dirbinių; nei orga-

niščių 2,0-2,5 cm pločio dykios žymės ir, atrodo, tai

ninės medžiagos nerasta. Jų nerasta ir tikrinant kapo duobės

lentinio karsto liekanos. Aple 5 cm į išorę nuo dešiniojo

dugna.

alkūnkaulio, kapo ašiai lygiagrečioje linijoje rastos 5 ge-

ležinės kaltinės vinys. Tokios pat? vinya rastos galvos srity -

je ir viena prie kairiojo kelio.

Įkapės: prie mirusiojo griaučių nei dirbinių, nei orga-

ninės medžiagos liekanų nerasta. Jų nerasta ir tikrinant ka-

po duobės dugną.

Vyro kapas 2
Moters kapas 3

0,3 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. A 3, atsiden-
gė kaukolės viršūgalvis. Kapo duobės kontūras iš aplinkinės
žemės neišsiskyre.

0,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. A 3, B 2,3, atsi-
dengė gerai išlikę vyro griaučiai. Jų ilgis - 1,81 m, plotis
ties petikauliais - 0,38 m, ties alkūnkauliais - 0,48 m.

Mirusysis palaidotas aukštieklis, galva kiek nusvi-
rusi į kairę pusę ir viršūgalviu nukreipta į ŠV 110° kampu.

Dešinioji ranka kiek atmesta, sulenкта buku, 140° kampu,
ir pirštakauliai rasti ant dešiniojo dubens. Kairioji ranka
taip pat sulenкта buku, 165° kampu, ir dilbio kaulai sie-
kia kairįjį šlaunikaulį. Kojos ištiestos, atstumas tarp ke-
lių - 14 cm.

Mirusysis buvo palaidotas karste. Kokio čia būta kars-
to, skobtinio ar lentinio, neaišku. Tiesa, kai kur buvo vos
pastebimi 2,0-2,5 cm pločio blyškios žymės ir, atrodo, tai
lentinio karsto liekanos. Apie 5 cm į išorę nuo dešiniojo
alkūnkaulio, kapo ašiai lygiagrečioje linijoje rastos 5 ge-
ležinės kaltinės vinys. Tokios pat² vinys rastos galvos srity -
je ir viena prie kairiojo kelio.

Įkapės: prie mirusiojo griaučių nei dirbinių, nei orga-
ninės medžiagos liekanų nerasta. Jų nerasta ir tikrinant ka-
po duobės dugną.

Moters kapas 3

0,3 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. A 2, atsidengė kaukolės viršūgalvis. Kapo duobės kontūras iš aplinkinės žemės neišsiskyrė.

0,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus, kv. A 1,2, atsidengė gerai išlikę moters griaučiai. Jų ilgis - 1,74 m, plotis ties petikauliais - 0,31 m, ties alkūnkauliais - 0,41 m.

Moteris palaidota aukštiekninka, kaukolės veidinė dalis ir smegeninė nusvirusi į dešinę pusę, apatinis žandikaulis likęs tiesiai, galva viršūgalviu nukreipta į PV 75° kampu. Dešinioji ranka buvo priglausta prie šono, o plaštakos kaulai rasti ant šlaunikaulio. Kairioji ranka truputį atnesta ir sulenkta buku, 150°, kampu, dilbio kaulų pabaiga rasta ant kairiojo dubenkaulio. Kojos ištiesios - atstumas tarp kelių - 6 cm.

Įkapės: prie mirusiojo griaučių nei dirbinių, nei organinės medžiagos nerasta. Jų nerasta ir tikrinant kapo duobės dugną.

11. Trumpos išvados

1979 m. Krūvandų III kapinyno tyrinėjimų metu ištirtas 15² m žemės plotas, kur atidengti 3 nedegintų mirusiųjų kapai. Suardytas kapas 1 priklausė vaikui, kapas 2 - vyrui ir kapas 3 - moteriai.

Tirtoje kapinyno dalyje mirusieji laidoti 0,35-0,5 m gylyje (kapų duobės buvo žymiai gilesnės. Metų metais ariant, kalva tapo žymiai žemesnė). Pasaulio šalių atžvilgiu kapai orientuoti į ŠV (kapai 1,2) ir PV (kapas 3). Kapų duobės neišryškėjo nė viename iš tirtųjų kapų. Mirusieji, atrodo, laidoti karstuose, aukštiekninki, ištiestomis kojomis ir įvairiai sudėtomis rankomis.

Įkapių, kurios padėtų nusakyti palaidojimo anžių, nėra. Įvertinus faktą, kad mirusieji laidoti geležinėmis vinimis užkaltuose karstuose be pomirtiniam gyvenimui skirtų įkapių, matyti, kad kapinynas skirtinas vėlyvosios krikščionybės laikams, ir kapus, matyt, reikia datuoti ne ankstesniu kaip XVII anžiuni.

Kapinynas pasirodė beasmenkas. Sekančioje, prie vaikianšių kapinių esančioje kalvoje, įrengtas vėlyvojo krikščioniško laikotarpio kapinynas. Jo pakraščiuose, galimas dalykas, gali būti ir XV-XVI a. kapų.

Baigiant šias pastabas, reikia pasakyti, kad, norint tiksliai lokalizuoti kapinynus, chronologiniu požiūriu, tektų atidengti milžinišką plotą. Bet, mūsų įsitikinimu, vargu ar tai būtų laukiamas rezultatas.

12. Bendrosios Krūvandų I, II, III kapinynų
tyrinėjimų išvados

1979 m. Krūvandų kapinynuose buvo ištirtas 238 m² plo-
tas, atidengti 10 įvairių laikotarpių griautiniai kapai.

Krūvandų kaimo teritorijoje esančių kapinynų tyrinėjimai, kaip matyti, davė nedaug archeologinės medžiagos. Tačiau jie leido geriau suprasti archeologijos paminklų padėtį Krūvandų kaime. Dabar mes galime su įsitikininu konstatuoti, kad Krūvandų I kapinynas buvo nedidelis, ir jam skiriamas III-V, IX-XII bei XV-XVI amžių laikotarpis yra ne-realus. Tokį chronologinį intervalą gali paaiškinti kitas požiūris.

Kasinėjant Krūvandų k. kapinynus, susidarė vaizdas, kad ankstyviausieji kapai koncentravosi Krūvandos u. dešiniojo kranto aukštumoje, dabartinio karjero teritorijoje. Čia, galimas dalykas, ir buvo III-V a. kapai. Vėlesniesiems palaidojimams buvo parinktos kitos kalvos, esančios į P nuo Krūvandų I kapinyno. Pirmojoje iš jų rastasis VII a. ~~kapas~~ kapinynas pasirodė besas menkas. Sekančioje, prie vaikiančių kapinių esančioje kalvoje, įrengtas vėlyvojo krikščioniško laikotarpio kapinynas. Jo pakraščiuose, galimas dalykas, gali būti ir XV-XVI a. kapų.

Baigiant šias pastabas, reikia pasakyti, kad, norint tiksliai lokalizuoti kapinynus, chronologiniu požiūriu, tektų atidengti milžinišką plotą. Bet, mūsų įsitikininu, vargu ar tai duotų laukiamų rezultatų.

13. Lauksvydų k. kapinyno tyrinėjimai

1979 m. buvo užbaigti 1978 m. pradėti Lauksvydų k. III-IV a. kapinyno tyrinėjimai (žr. E. Jovaiša, 1978 m. Lauksvydų k. (Kauno raj.) plokštinio kapinyno tyrinėjimų ataskaita, V., 1979).

1979 m. tirtas 20 m² plotas prie pat Š ūkinio pastato sienos. Šiuo plotu buvo siekta ištirti paskutinę galimybę rasti kapus. Be to, norėta surasti T. Daugirdo 1911 m. tirtųjų plotų kontūrus. 1979 m. ištirtas 20 m² plotas rezultatų nedavė: archeologinių laikų kapų ar senienų nerasta.

Taigi, kasinėjimai Lauksvyduose užbaigti. Siūlome šį paninklą išbraukti iš archeologijos paninklų sąrašo. Sutru-

4. Ivijs, žalvarinė, padaryta iš trikampio pjūvio, 0,25x 0,13 dydžio vielos. Sulūžusi į daugelį narelių.

Kapas 2

5. Karolis, gintarinis, dvigubo nupjauto kūgio formos.

H - 1,37, Ø - 1,5. Prie vidinės skylutės nuskeltas.

6. Ivijs, žalvarinė. L - 1,8, Ø - 1,2, padaryta iš trikampio pjūvio vielos.

7. Žiedas, žalvarinis, ivijinis, platejančiais galais.

Sulūžęs į daugelį dalių.

Kapas 3

8. Kniedė, žalvarinė. Ø - 0,8.

9. Ivijos, žalvarinės, fragmentai. Geriausiai išlikusio fragmento L - 0,4, Ø - 0,8.

³ Visi matavimai duoti centimetrais.

14. Radinių sąrašas³

Lietuvos TSR	1974 m.
Archaeofornos,	
N. 750	

Krūvandų II kapinynas

Kapas 1

1. S^ugė, žalvarinė, lankinė, skliutakojė. Aukštis - 8,8, įvijos L - 10,3, kojėlės plotis - 2,2, puošta pakraščiais laužyta linija. Segės įvija, įvijos lankelis ir adata nulūžusios.
2. Apyrankė, žalvarinė, storejančiais galais, 8,7x6,0 dydžio. Vielos \ominus - 0,3, galai daugiakančiai, 1,2x1,4 dydžio. Briaunų pakraščiai ornamentuoti įnuštais trikampiais.
3. Žiedas, žalvarinis, įvijinis, platejančiais galais. Sutrupijęs į daugelį dalių.
4. Įvija, žalvarinė, sudaryta iš trikampio pjūvio, 0,25x0,13 dydžio vielos. Sulūžusi į daugelį narelių.

Kapas 2

5. Karolis, gintarinis, dvigubo nupjauto kūgio formos. H - 1,37, \ominus - 1,5. Prie vidinės skylutės nuskeltas.
6. Įvija, žalvarinė. L - 1,8, \ominus - 1,2, padaryta iš trikampio pjūvio vielos.
7. Žiedas, žalvarinis, įvijinis, platejančiais galais. Sulūžęs į daugelį dalių.

Kapas 3

8. Kniedė, žalvarinė. \ominus - 0,8.
9. Įvijios, žalvarinės, fragmentai. Geriausiai išlikusio fragmento L - 0,4, \ominus - 0,8.

³ Visi išmatavimai duoti centimetrais.

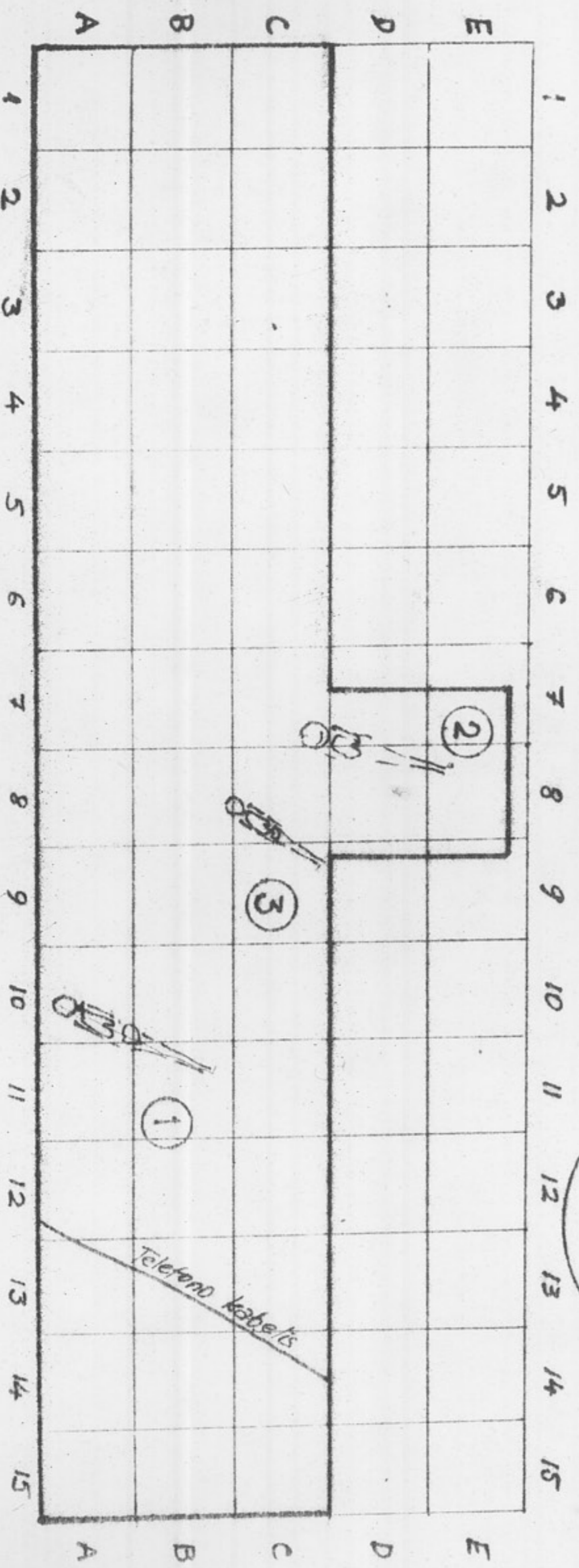
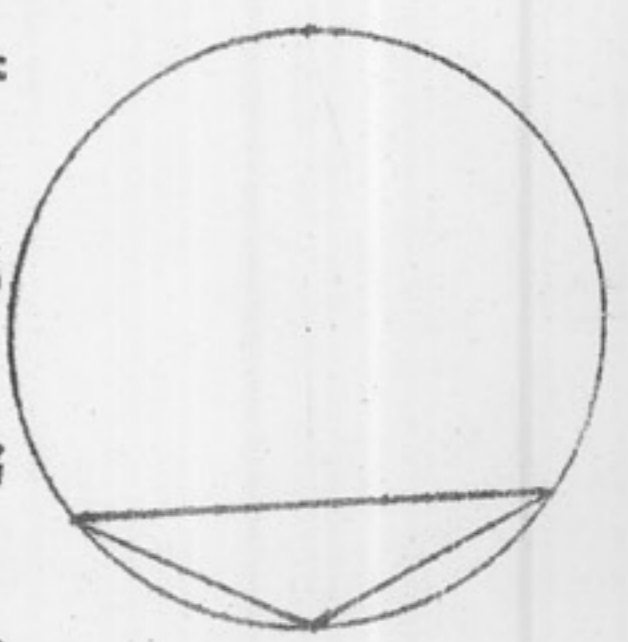
Kapas 4

10. Karolis, gintarinis, dvigubo nupjauto kūgio formos.
H - 1,05, Θ - 1,0.
11. Karolis, gintarinis, dvigubo nupjauto kūgio formos,
suskaldytas. H - 1,4, Θ - 1,0.
12. Geležies du fragmentai. L - 4,7 ir 4,8.
13. Viela, žalvarinė, pusapvalio pjūvio. L - 4,2.
14. Grandinėle, žalvarinė. L - 2,9.
7. Krūvandy II kapinyno kapo 1 piešinys (M 1:5)
8. Krūvandy II kapinyno kapo 2 piešinys (M 1:5)
9. Krūvandy II kapinyno kapo 4 piešinys (M 1:5)
10. Krūvandy III kapinyno plote 1 planas (M 1:50)
11. Krūvandy III kapinyno kapo 1 piešinys (M 1:5)
12. Krūvandy III kapinyno kapo 2 piešinys (M 1:5)
13. Krūvandy III kapinyno kapo 3 piešinys (M 1:5)
14. Krūvandy III kapinyno kapo 3 piešinys (M 1:5)

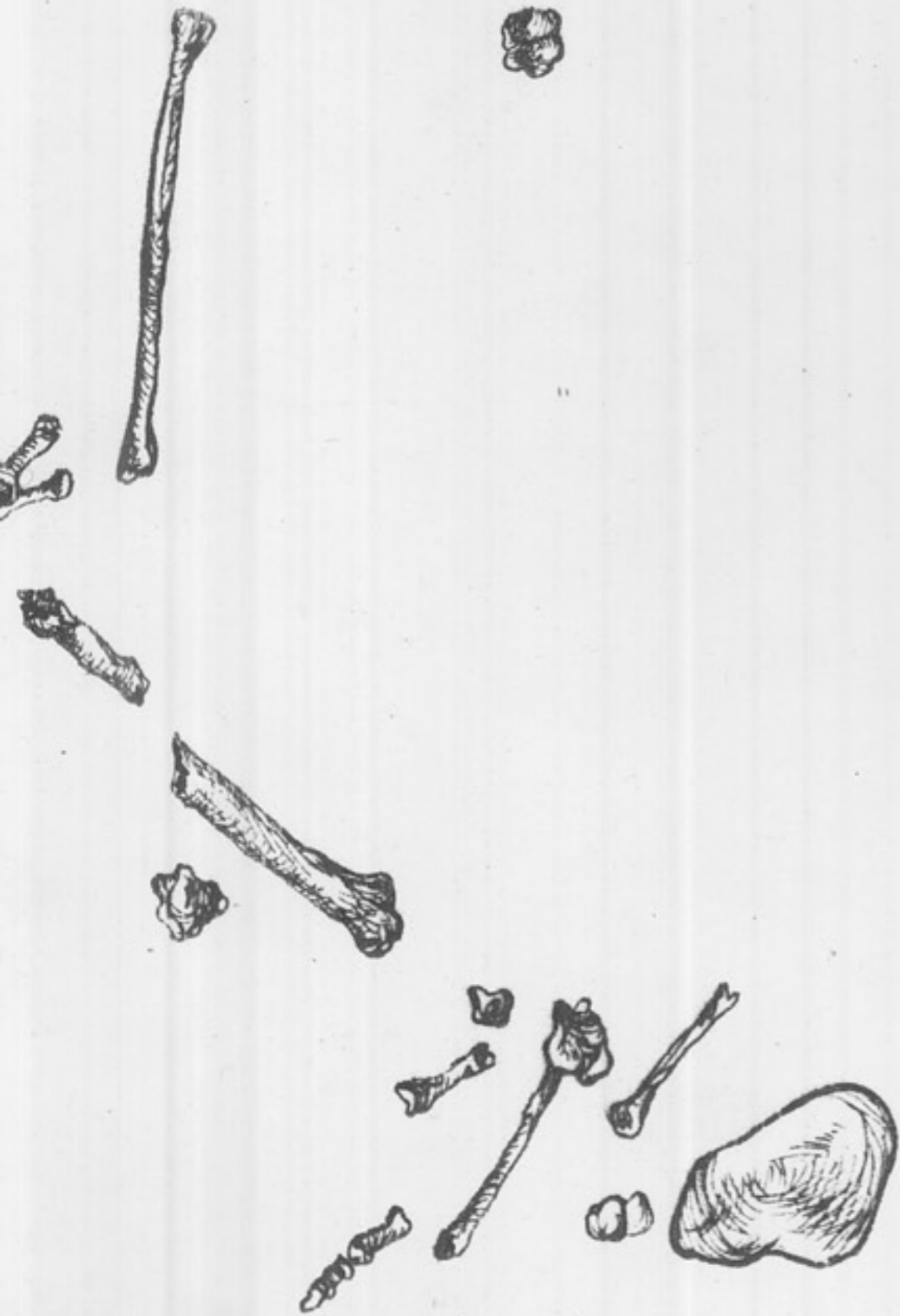
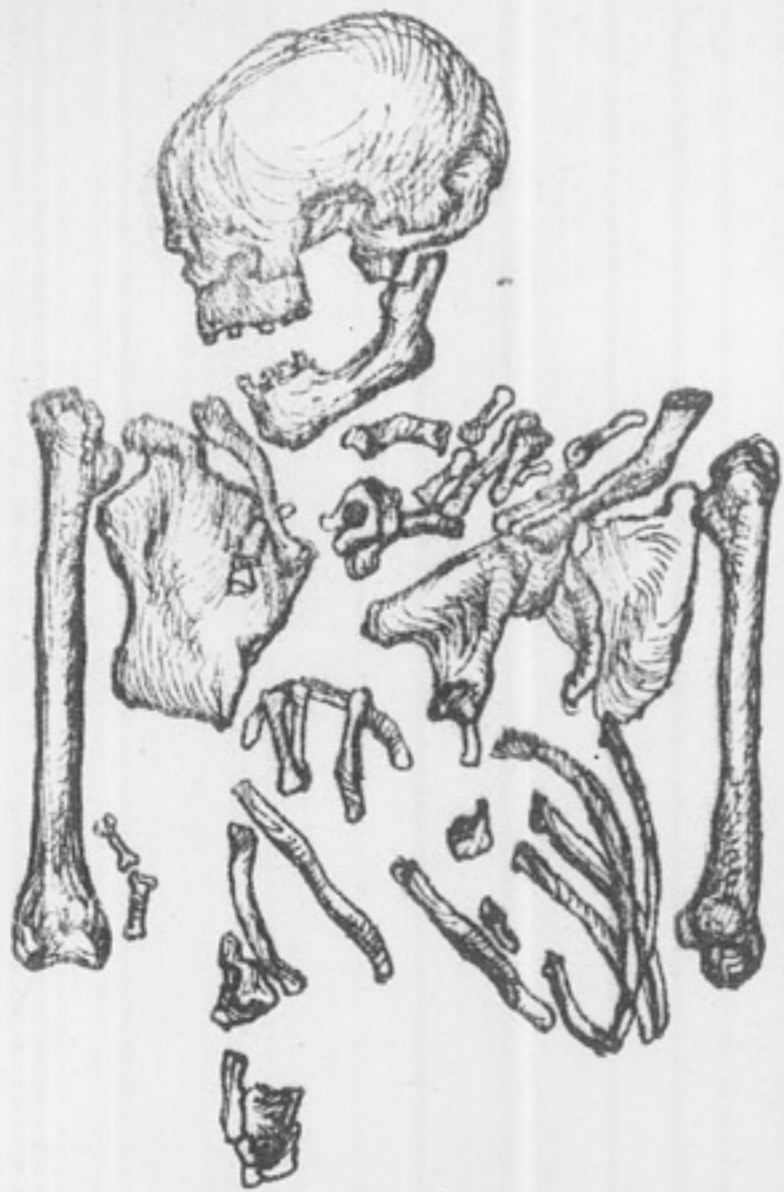
15. Planų ir kapų piešinių sąrašas

1. Krūvandų I kapinyno situacijos planas (M 1:250)
2. Krūvandų I kapinyno ploto 4 planas (M 1:50)
3. Krūvandų I kapinyno kapo 1 piešinys (M 1:5)
4. Krūvandų I kapinyno kapo 2 piešinys (M 1:5)
5. Krūvandų I kapinyno kapo 3 piešinys (M 1:5)
6. Krūvandų II kapinyno ploto 1 planas (M 1:50)
7. Krūvandų II kapinyno kapo 1 piešinys (M 1:5)
8. Krūvandų II kapinyno kapo 2 piešinys (M 1:5)
9. Krūvandų II kapinyno kapo 4 piešinys (M 1:5)
10. Krūvandų III kapinyno ploto 1 planas (M 1:50)
11. Krūvandų III kapinyno kapo 1 piešinys (M 1:5)
12. Krūvandų III kapinyno kapo 2 piešinys (M 1:5)
13. Krūvandų III kapinyno kapo 3 piešinys (M 1:5)
- ~~14. Krūvandų III kapinyno kapo 3 piešinys (M 1:5)~~

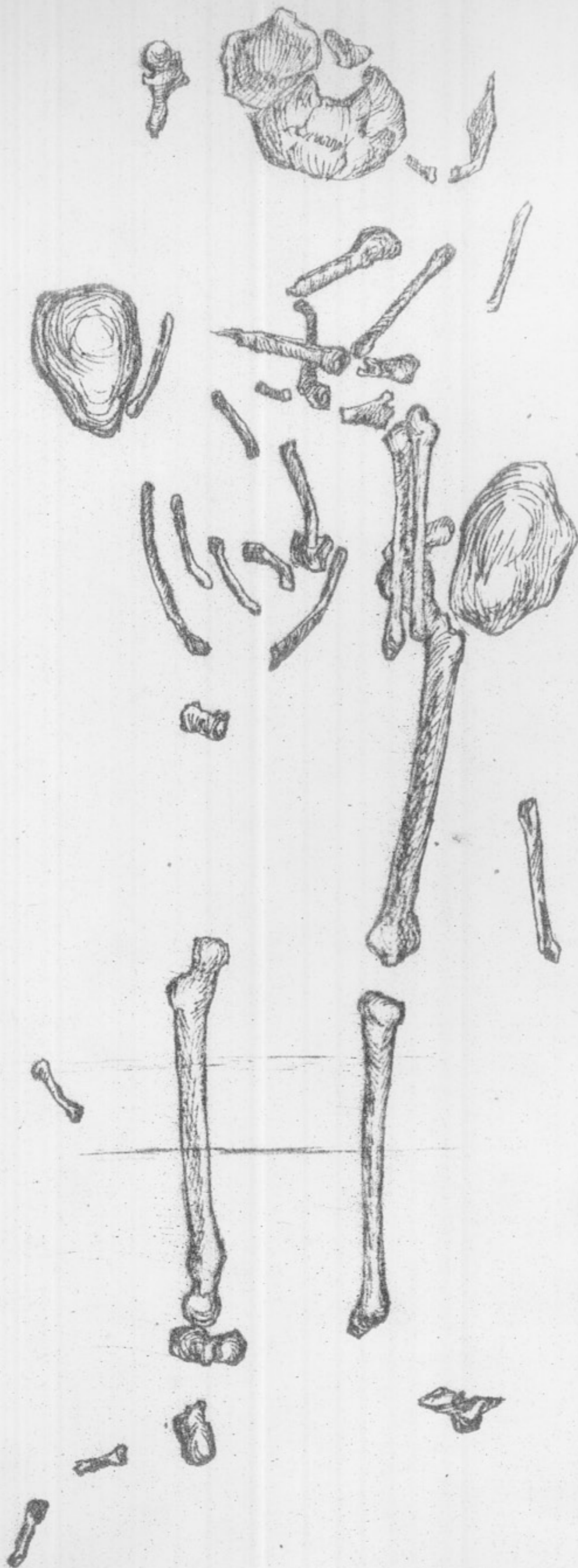
KRĪVVAIRDU I (Kamoras) Ploto 4 PLĀTĪBAS (M 1:50)

② KAPO Nr.
GRĪVAUCĪAI

KRŪVANDAI I
KAUNO RAJONAS
PLOTAS IV
KAPAS 1
M 1:20
PIEŠĖ J. RAUPELYTĖ

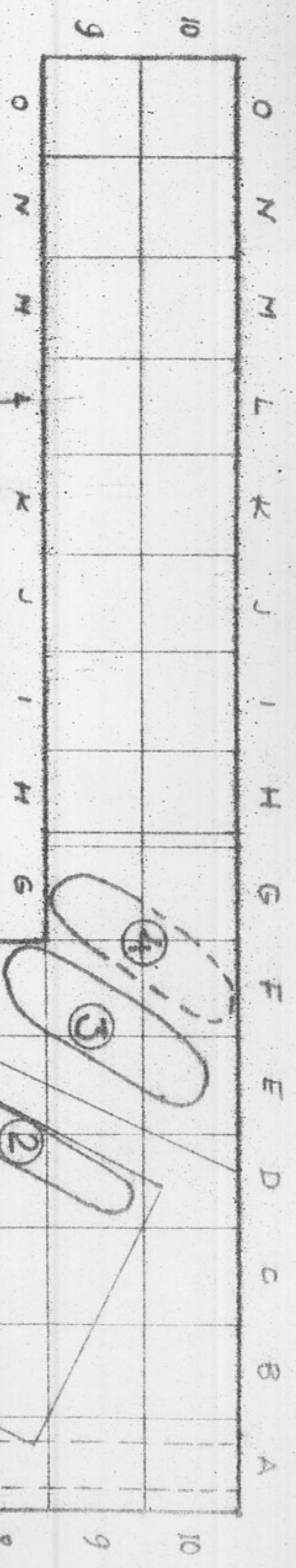

KRŪVANDAI I
KAUNO RAJONAS
KAPAS 2
M 1 : 20
PIEŠĖ J. RAUPELYTĖ

GELEŽINĖ SMEIGTUKO DALIS

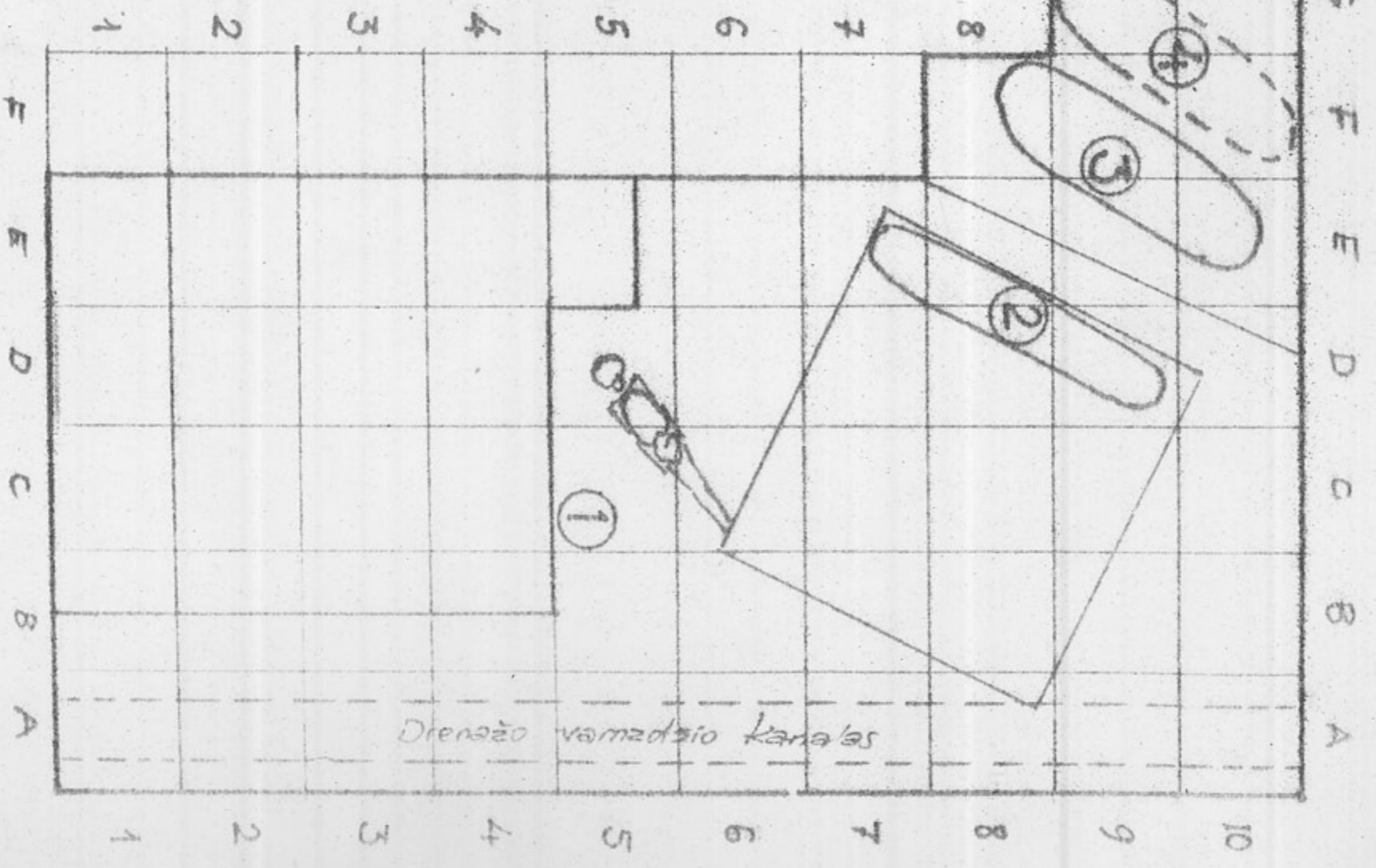
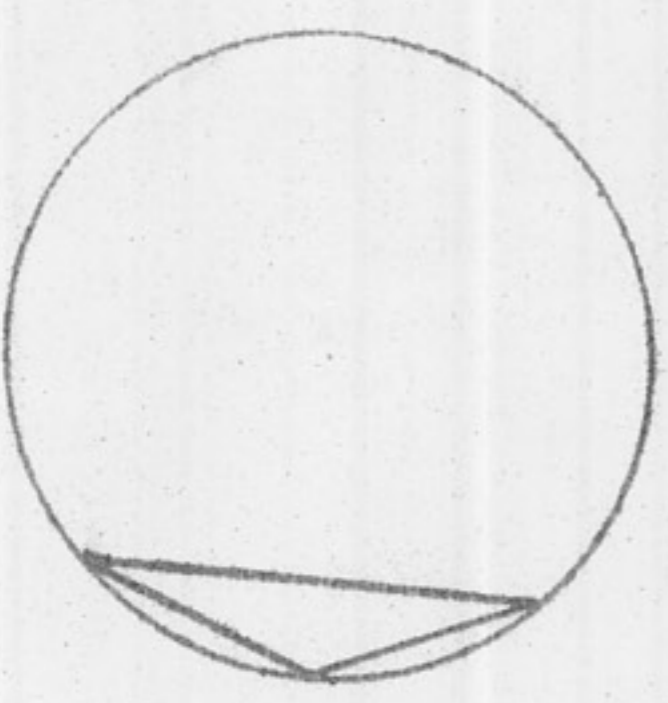
KRŪVANDAI I
KAUNO RAJONAS
PLOTAS 4
KAPAS 3
M 1 : 20
PIEŠĖ J. RAUPELYTĖ

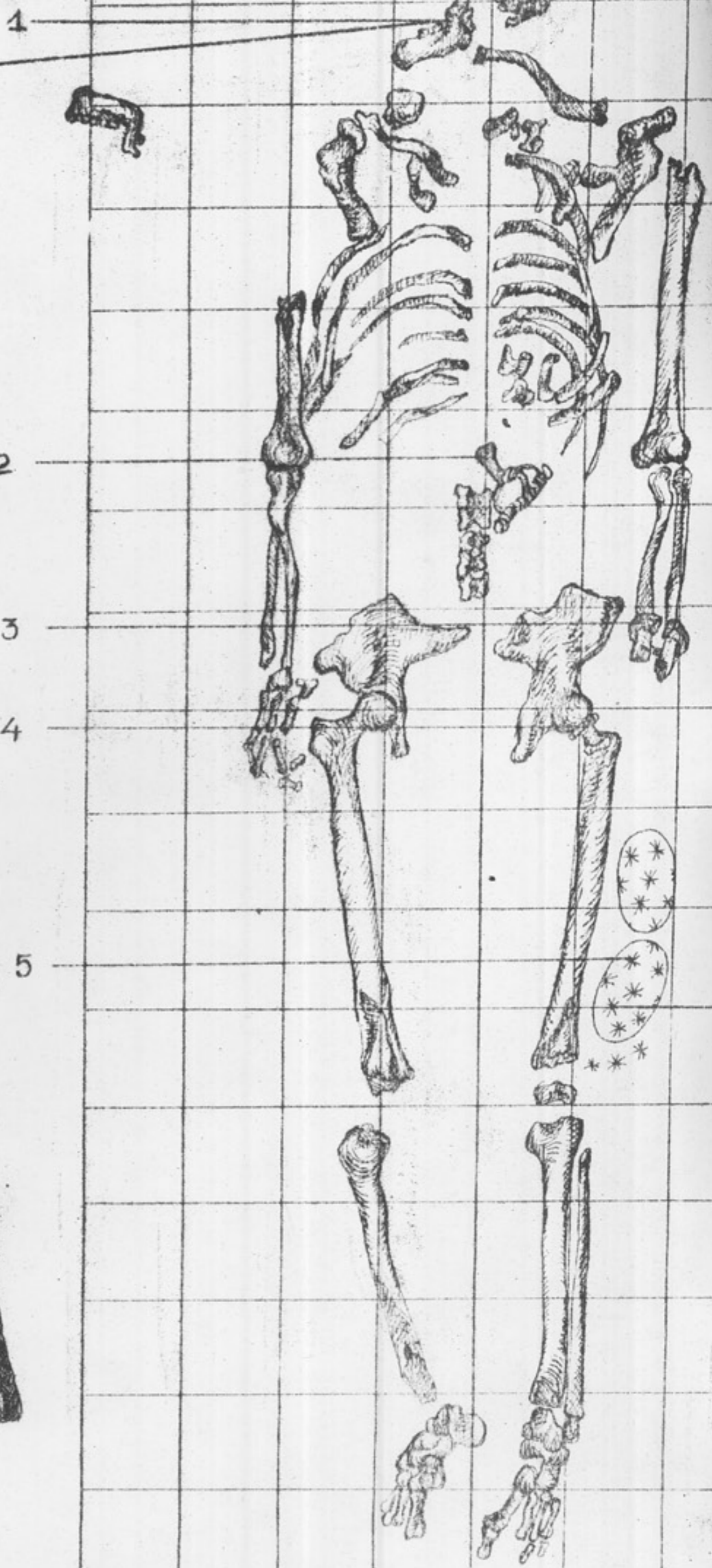
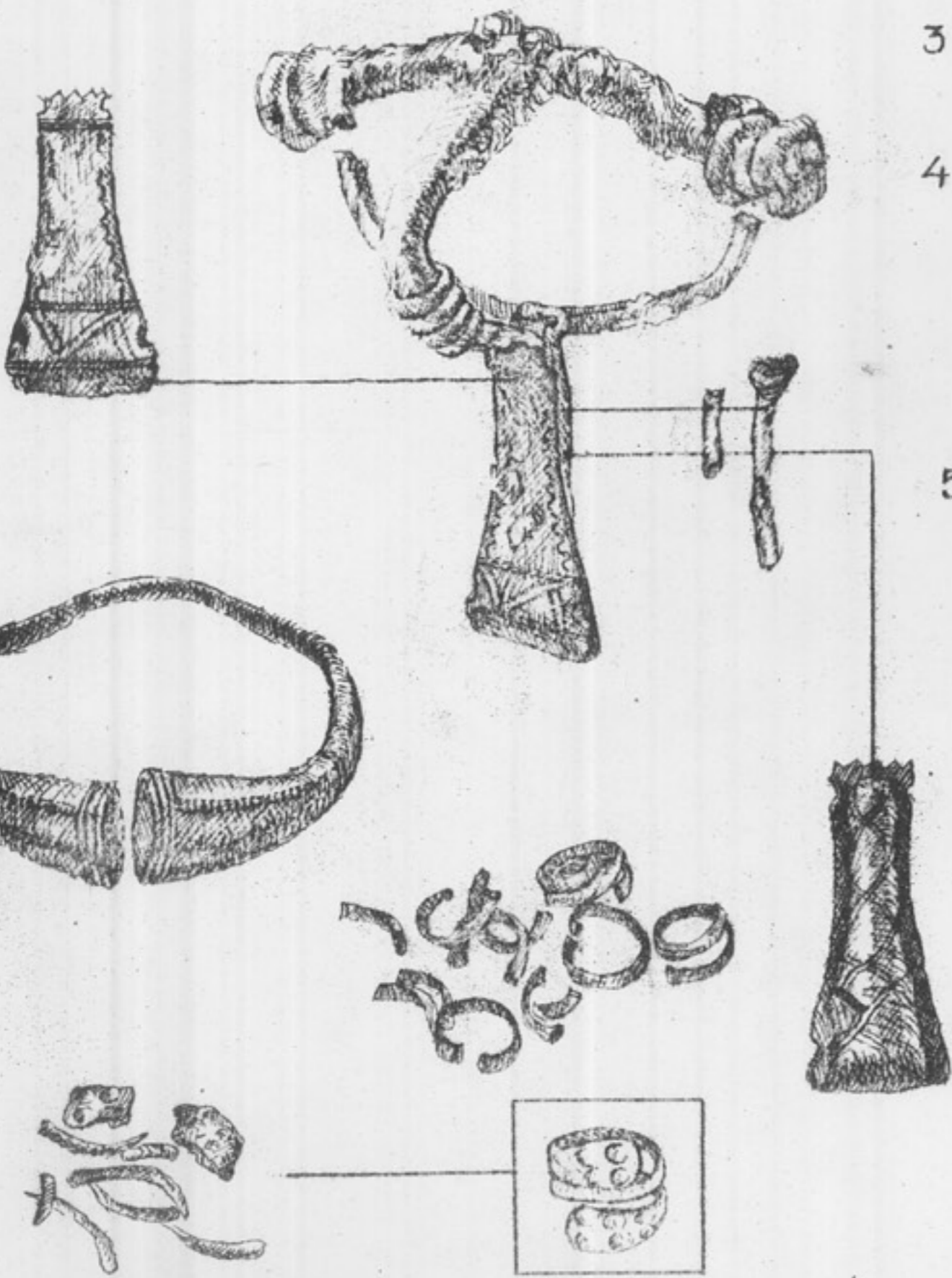
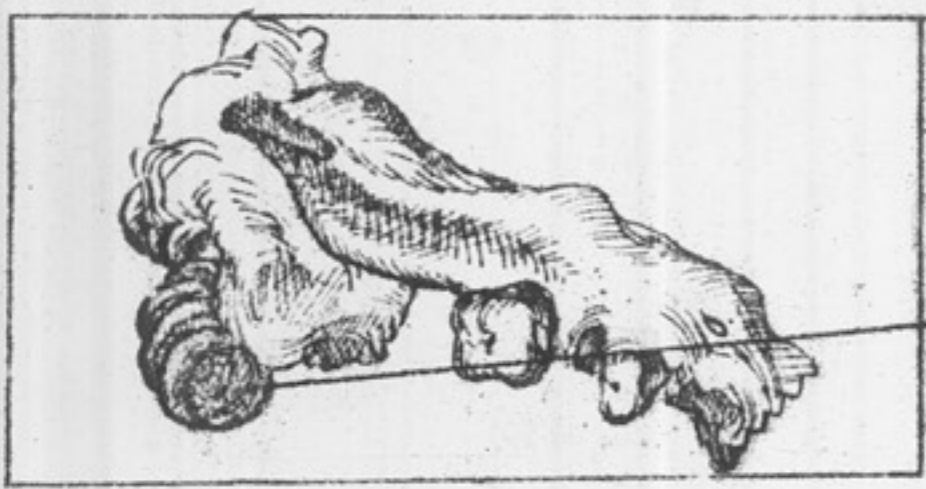

KRŪVAMIDU II (Kauno raj.) Ploto 1.

PLĀTNĀS (M 1:50)

- ③ KAPD Nr.
- KAPO DUOBES
- KONTURAS
- ~~OR~~ GRĪAUCĪAI

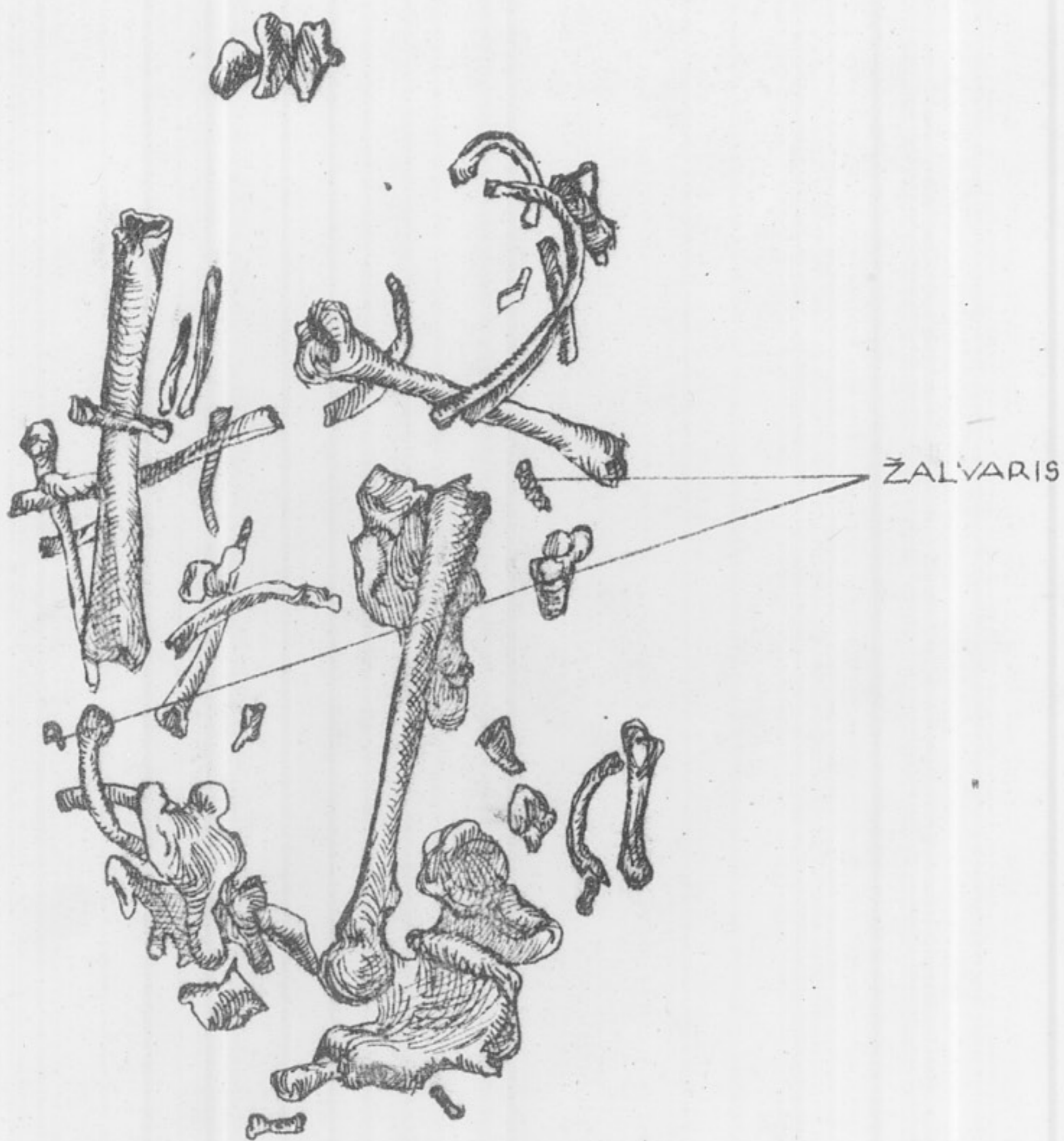

KRŪVANDAI - II
KAŪNO RAJONAS

1 : 20

- 1 - ŽALVARINĖS JUVOS FRAGMENTAI
- 2 - ŽALVARINĖ LANČINĖ SKLIUTAKOJĖ SĖGĖ
- 3 - ŽALVARINĖ APYRAKĖ STOREJANČIA GALAIS
- 4 - ŽALVARINIS ŽIEGLIS
- 5 - MEDŽIO ANGLIŲ LIZDAI

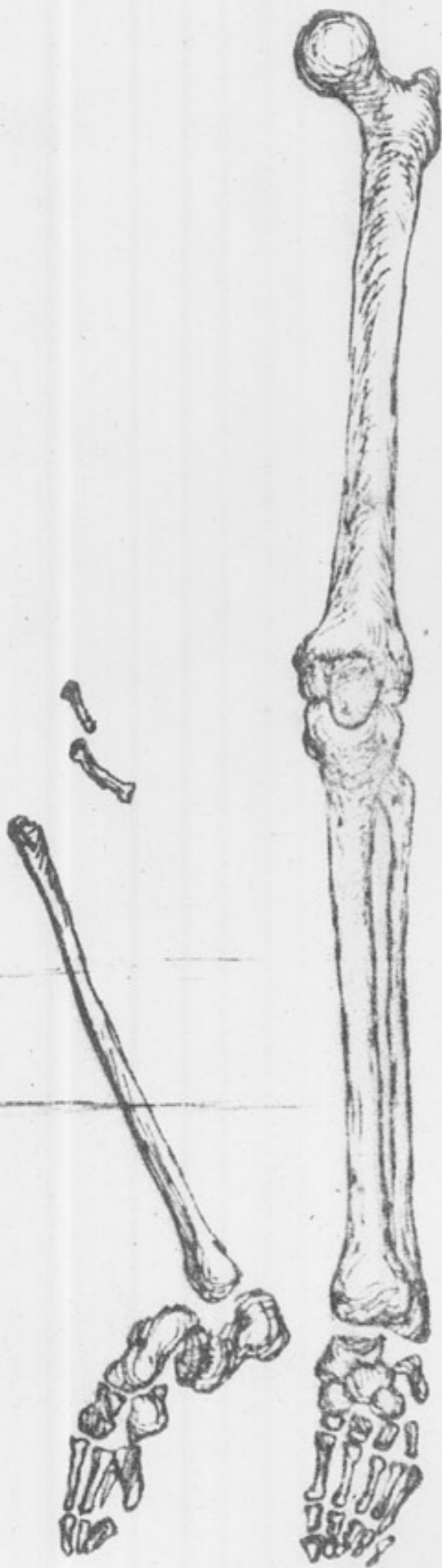
PIEŠĖ J. RAUPELYTĖ

KRŪVANDAI II
KAUNO RAJONAS
KAPAS 2
M 1:5
PIEŠĖ J. RAUPELYTĖ

GELEŽINIO PEILIO FRAGMENTAS

KRŪVANDAI - IV
KAUNO RAJONAS
KAPAS 4
M 1 20
PIEŠĖ J RAUPELYTĖ

KRŪVANDAI III
KAUNO RAJONAS
KAPAS 1
PIEŠĖ J. RAUPELYTĖ
M 1 20

KRŪVANDAI III
KAUNO RAJONAS
KAPAS 2
M 1:20
PIEŠĒ J. RAUPELYTĒ

GELEŽINĒS KARSTO VINYS